

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 7/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle valvottua koevapautta koskevaksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä marraskuuta 2012 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle valvottua koevapautta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 140/2012 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 4/2013 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Ulla Mohell, oikeusministeriö

- poliisitarkastaja Antti Simanainen, sisäasiainministeriö
- hallitusneuvos, lainsäädäntöjohtaja Hanna Nordström, puolustusministeriö
- ylitarkastaja Vuokko Karsikas, Rikosseuraamuslaitos
- johtaja Liisa Riittinen, Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue
- vastaava ylilääkäri Hannu Lauerma, Psykiatrin vankisairaala
- asiamiehesosiaaliohjeantaja Marjatta Kaurala, Kriminaalihuollon tukisäätiö
- professori Raimo Lahti.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- sosiaali- ja terveysministeriö
- tietosuojavaltuutettu.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki valvotusta koevapaudesta ja muutettaviksi rikoslain vankeutta koskevaa lukua sekä ehdonalaisen vapauden valvonnasta annettua lakia ja vankeuslakia.

Valvotun koevapauden teknisistä ja muista valvontatavoista säädettäisiin uudessa laissa nykyistä täsmällisemmin. Suuri osa nykyään valtioneuvoston asetuksen tasolla olevasta koevapautta koskevasta sääntelystä siirrettäisiin lain tasolle. Muun muassa valvottuun koe-

vapauteen sijoittamisen edellytyksistä, koevapauden toimeenpanosuunnitelmasta, toimintavelvollisuudesta, valvottuun koevapauteen sijoitetun yleisistä velvollisuuksista sekä menettelystä valvottuun koevapauteen sijoitettaessa säädettäisiin uudessa laissa.

Esityksessä ehdotetaan seksuaalirikoksen ehkäisemiseksi tarkoitettua lääkehoidon ja siihen liitettyä psykososiaalisen hoidon ja tuen mahdollistamista osana valvotun koevapauden ja ehdonalaisen vapauden järjestelmää.

Samalla muutettaisiin vankeuslakia siten, että vankilan ulkopuolella tapahtuvaa toimintaa voitaisiin valvoa sähköisin välinein.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2013.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Valvotussa koevapaudessa vanki sijoitetaan vankilan ulkopuolelle teknisin välinein tai muulla tavoin valvottavaksi enintään kuusi kuukautta ennen ehdonalaista vapauttamista tai vapauttamista koko rangaistuksen suorittamisesta. Valvotun koevapauden tarkoituksena on edistää vangin hallittua ja suunnitelmallista vapauttamista ja sijoittumista yhteiskuntaan. Valvottu koevapaus on ollut käytössä vuodesta 2006 lähtien, ja kokemukset siitä ovat olleet myönteisiä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lain säätämistä valvotusta koevapaudesta. Lakiin kootaan valvottua koevapautta koskevat säännökset, joita sisältyy nykyisin eri lakeihin sekä asetustasolle. Samalla sääntelyä täsmennetään. Tavoitteena on parantaa vankien yhdenvertaista kohtelua, sillä vankiloiden käytännöt valvotun koevapauden myöntämisessä ja toimeenpanossa ovat vaihdelleet. Lisäksi hallituksen esitykseen sisältyy kaksi keskeistä muutosehdotusta. Ensimmäinen koskee sähköisen valvonnan käyttöönottoa valvottuun koevapauteen sijoitetun valvonnassa ja toinen seksuaalirikollisten lääkahoitoa valvotun koevapauden edellytyksenä.

Lakivaliokunta pitää ehdotettua sääntelyä tarpeellisenä ja perusteltuna sekä puoltaa sen hyväksymistä jäljempänä selvitetyn huomautuksen ja muutosehdotuksen. Hallituksen esityksen lähtökohta on, että valvottua koevapautta koskeva sääntely vastaa asiallisesti niin pitkälti kuin on mahdollista vuonna 2011 voimaan tullutta valvontarangaistusta koskevaa sääntelyä. Valiokunta pitää tätä perusteltuna, sillä valvontarangaistukseen ja valvottuun koevapauteen liittyy yhtäläisyyksiä siitä syystä, että molemmat suoritetaan vapaudessa. Valvottuun koevapauteen ja valvontarangaistukseen liittyy kuitenkin myös

eroavaisuuksia, jotka on sääntelyssä tärkeä ottaa huomioon. Esimerkiksi sen vuoksi, että valvottu koevapaus ajoittuu rangaistusajan loppuun ja sen tarkoitus on helpottaa vangin sijoittumista yhteiskuntaan, voi valvotun koevapauden sisällössä ja toimeenpanossa olla valvontarangaistusta enemmän joustavuutta. Valiokunnan näkemyksen mukaan hallituksen esityksen valmistelussa tällaisiin eroihin on kiinnitetty asianmukaista huomiota.

Valvotun koevapauden sisältö ja valvonta

Valvotun koevapauden sisältönä on koevapauteen sijoitetulle yksilöllisesti määrätty toimintavelvoite, johon voi sisältyä esimerkiksi työtä, opiskelua ja kuntoutusta. Toiminnan tulee ylläpitää tai edistää koevapauteen sijoitetun toimintakykyä ja sosiaalisia valmiuksia. Lisäksi valvottuun koevapauteen liittyy asunnossapysymisvelvoite. Toimeenpanosuunnitelmassa määriteltäisiin ne ajat, joina koevapauteen sijoitettu voi poistua asuntonsa ulkopuolelle. Koevapauteen sijoitetun valvomiseksi Rikosseuraamuslaitos tekee valvontakäyntejä koevapauteen sijoitetun asuntoon ja paikkaan, jossa hän osallistuu toimintaan. Myös päihteettömyysvelvoite kuuluu valvottuun koevapauteen. Päihteettömyyttä valvotaan puhalluskokein sekä virtsa-, sylki- ja verinäyttein.

Ehdotus sähköisen valvonnan mahdollistamisesta merkitsee sitä, että koevapauteen sijoitetun kehon ylle esimerkiksi nilkkaan tai ranteeseen kiinnitetään teknisiä laitteita, jollainen olisi esimerkiksi radiotaajuustekniikan käyttöön tai satelliittipaikannukseen perustuva jalkapanta. Sähköinen valvonta tehostaa valvotun koevapauden valvontaa, sillä tekninen valvonta tapahtuu nykyisin muun muassa matkapuhelimen avulla. Vastaavanlainen sähköinen valvonta on otettu käyttöön valvontarangaistuksessa, jota

koskeva sääntely on tullut voimaan vuonna 2011. Sähköistä valvontaa koskeva muutos ulotetaan tässä yhteydessä myös vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumisen ja vankilan ulkopuoliseen laitokseen sijoittamisen valvontaan.

Seksuaalirikollisten lääkehoito

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lääkehoidon mahdollistamista seksuaalirikollisille osana seuraamusjärjestelmää. Ehdotetun sääntelyn mukaan valvotun koevapauden ehdoksi voidaan asettaa, että vanki sitoutuu noudattamaan hänelle seksuaalirikoksen uusimisen ehkäisemiseksi määrättyä lääkehoitoa. Lisäksi siihen voidaan liittää tukevia hoitomuotoja, kuten psykoterapiaa ja ryhmäterapiata. Lääkehoitoa sekä siihen mahdollisesti liitettyä muuta hoitoa jatketaan valvotun koevapauden jälkeen ehdonalaissa vapaudessa. Lääkehoidon edellytyksenä on vangin suostumus lääkehoitoon ja hoidon valvontaan. Suostumus on annettava kirjallisesti, ja ennen sen antamista Rikosseuraamuslaitoksen lääkärin on selvitettävä vangille lääkehoidon vaikutukset. Lisäksi vangille on selvitettävä lääkehoidon lopettamisesta aiheutuvat seuraamukset. Koevapauteen sijoitettu voi peruuttaa suostumuksensa lääkehoitoon ilmoittamalla siitä Rikosseuraamuslaitokselle.

Lääkehoidolla pyritään vaikuttamaan henkilön seksuaaliseen käyttäytymiseen ja näin vähentämään seksuaalirikoksen uusimisriskiä ja turvaamaan muiden ihmisten henkilökohtaista koskemattomuutta. Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa katsonut, että seksuaalirikoksilla voidaan loukata erittäin vakavasti uhrin ruumiillista koskemattomuutta ja seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Perustuslakivaliokunnan mukaan seksuaalirikosten uusimisriskiä vähentäville, vangin suostumusta edellyttävälle lääkehoidolle, muulle hoidolle ja hoidon valvonnalle on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät perusteet ja ne selvästi vahvistavat henkilökohtaisen koskemattomuuden suojaa.

Lakivaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että seksuaalirikosten uusimisriskiä pyritään vähen-

tämään mahdollisimman monin keinoin. Vankeinhoidossa on nykyisin käytössä seksuaalirikollisille tarkoitettu muutos- ja kuntoutusohjelma, STOP, jota järjestetään Riihimäen vankilassa. Ohjelman tavoitteena on vankeusaikana muuttaa seksuaalirikoksiin syyllistyneiden ajattelu- ja toimintatapoja niin, etteivät he enää jatkossa syyllistyisi seksuaalirikoksiin. Lisäksi Rikosseuraamuslaitoksessa kehitellään parhailaan uutta yksilöohjelmaa seksuaalirikoksista tuomituille. Hallituksen esityksestä ilmenee niin ikään, että seksuaalirikollinen voi jo nykyisinkin oma-aloitteisesti hakeutua lääkehoitoon, mutta tämä on ollut harvinaista (s. 7/II ja 8/I).

Ehdotetun sääntelyn mukaan lääkehoito ja siihen mahdollisesti liitettävä muu hoito toteutetaan valvotun koevapauden ja ehdonalaisen vapauden täytäntöönpanon aikana. Ehdotetut uudistukset merkitsevät lisäksi, jolla seksuaalirikosten uusimisriskiä voidaan vähentää vankeusajan jälkeen ja näin entisestään tehostaa riskin vähentämistä. Valiokunta pitää lisäksi käyttöönottoa tärkeänä ottaen huomioon, että nykyisin seksuaalirikoksista tuomittu vanki, joka ei pääse valvottuun koevapauteen, vapautuu aikanaan ehdonalaiseen vapauteen ilman lääkehoitoa ja valvontaa. Koska seksuaalirikosten uusimisen ehkäisemisen voidaan arvioida olevan tehokkaampaa, kun lääkehoitoon yhdistetään muuta hoitoa ja tukea, valiokunta pitää tärkeänä, että mahdollisimman monissa tapauksissa lääkehoidon tukena käytetään muita hoitomuotoja. Tämä kuitenkin edellyttää, että muita hoitomuotoja on käytännössä saatavilla. Valiokunta painottaakin sen merkitystä, että muiden hoitomuotojen saatavuudesta huolehditaan. Lisäksi, jotta seksuaalirikosten uusimista voidaan ehkäistä mahdollisimman pitkäjänteisesti, on tärkeää, että henkilön tukeminen jatkuisi valvotun koevapauden ja ehdonalaisen vapauden jälkeen. Tällaisen tukemisen mahdollisuuksia ja toteuttamistapoja tulisikin jatkossa vielä arvioida.

Suostumalla lääkehoitoon seksuaalirikoksesta tuomittu vanki saa itselleen edun pääsemällä vankilasta valvottuun koevapauteen. Samalla hänen on kuitenkin sitouduttava paitsi valvotun

koevapauden velvoitteisiin myös lääkehoitoon, jota tulee jatkaa ehdonalaisten vapauden aikana. Valvottu koevapaus ja ehdonalaisten vapaus yhdistettyinä lääkehoitoon on tuomitun kannalta vaativa järjestely, sillä käytännössä tuomittu joutuu sitoutumaan lääkehoitoon ja valvontaan pitkäksi ajaksi, jopa useaksi vuodeksi. Hallituksen esityksessä arvioidaankin, että lääkehoitoon osallistuisi vuosittain 10 vankia. Tämä on pieni osa niistä vangeista, jotka on tuomittu vankeuteen seksuaalirikoksesta.

Ehdotetun sääntelyn mukaan lääkehoitoon suostuminen ei ole ehdoton edellytys valvottuun koevapauteen pääsemiseksi. Valiokunnan mielestä lähtökohta kuitenkin on, että jos seksuaalirikoksesta tuomittu vanki kieltäytyy lääkeshoidosta, hän jatkaa rangaistuksensa suorittamista vankilassa. Valvottuun koevapauteen ilman lääkehoitoa tulisi siten päästää vain poikkeuksellisesti ja edellyttäen, että kaikki muut valvotut koevapauden edellytykset täyttyvät.

Lääkehoitoa koskevan säännöksen (2. lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentti) sanamuoto on varsin yleinen ja avoin, minkä vuoksi on mahdollista tulkita, että lääkehoitoa voidaan antaa kenelle tahansa tuomitulle riippumatta siitä, kuinka suuri seksuaalirikoksen uusimisriski heillä on. Hallituksen esityksen perusteluista kuitenkin ilmenee, että lääkehoitoa on tarkoitus määrätä vangeille, joilla arvioitaisiin olevan vähintään keskisuuri seksuaalirikoksen uusimisriski (s. 49/I). Myös perustuslakivaliokunta on pitänyt sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta olennaisena, että lääkehoitoa annetaan vangille, jolla on vähintään keskisuuri seksuaalirikoksen uusimisriski. Lakivaliokunta yhtyy tähän linjaukseen, sillä vähäriskisissä tapauksissa lääkeshoidon haitat voivat olla hyötyjä suuremmat ja hoidolla voi olla päinvastaisiakin vaikutuksia. Edellä esitetty huomioon ottaen voidaan katsoa, että jos kyse on vangista, jonka seksuaalirikoksen uusimisriski on vähäinen, lääkehoitoa voitaisiin käyttää valvotun koevapauden ehtona lähinnä sellaisissa tapauksissa, joissa vanki itse hakeutuu lääkehoitoon.

Ehdotetun sääntelyn mukaan lääkehoitoon ja siihen mahdollisesti liitettävään muuhun hoi-

toon sitoutuminen voidaan ottaa huomioon harkittaessa ehdonalaista vapauttamista elinkautisesta vankeudesta (1. lakiehdotuksen 2 c luvun 10 §) samoin kuin harkittaessa koko rangaistusta suorittavan ehdonalaista vapauttamista (1. lakiehdotuksen 2 c luvun 12 §). Elinkautisvankien ja koko rangaistusta suorittavien vankien ehdonalaisten vapauttamisen edellytykset ja vapauttamisharkinnassa noudatettava menettely ovat tiukat. Valiokunta pitää perusteltuna, että sellaisessa tapauksessa, jossa ehdonalaisten vapauden edellytykset muutoinkin täyttyvät, voidaan lisäksi ottaa huomioon tuomitun sitoutuminen lääkehoitoon. Tämä mahdollistaa sen, että lääkehoitoa voidaan antaa vangeille, jotka ovat toistuvasti syyllistyneet vakaviin seksuaalirikoksiin. Toisaalta valiokunta katsoo, että seksuaalirikoksen uusimisriskin vähentämiseen tulisi nyt puheena olevien vankien kohdalla kiinnittää aivan erityistä huomiota. Tämän vuoksi olisi aiheellista arvioida, voidaanko tällaisten vankien seksuaalirikosten uusimisriskin ehkäisemistä vielä entisestään tehostaa nyt ehdotetun lääkeshoidon lisäksi.

Voimaantulo ja seuranta

Hallituksen esityksen mukaan ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.3.2013. Hallituksen esityksen käsittely on kuitenkin tuolloin ollut eduskunnassa vielä kesken. Lakivaliokunnan oikeusministeriöltä saaman tiedon mukaan ehdotetut lait voivat tulla voimaan aikaisintaan 1.1.2014.

Lääkeshoidolla pyritään ehkäisemään seksuaalirikosten uusimisriskiä. Tavoite on hyvin tärkeä, minkä vuoksi uudistuksen toimivuutta ja tehokkuutta tulee seurata.

Yksityiskohtaiset perustelut

2. Laki valvotusta koevapaudesta

1 luku. Yleiset säännökset.

4 §. Lääkehoito ja psykososiaalinen hoito koevapauden ehtona. Pykälän 1 momentin mukaan koevapauden ehdoksi voidaan asettaa, että van-

ki sitoutuu noudattamaan hänelle seksuaalirikoksen uusimisen ehkäisemiseksi määrättyä lääkehoitoa. Perustuslakivaliokunnan mukaan säännöksen sanamuoto näyttää jättävän viranomaisille varsin paljon harkintavaltaa sen osalta, mistä rikoksesta tuomitulle vangille lääkehoitoa annetaan. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta katsoo, että ehdotusta on aiheellista täsmentää koskemaan vankia, joka on tuomittu vankeuteen seksuaalirikoksesta. Lakivaliokunta ehdottaa tällaisen täsmennyksen lisäämistä momenttiin. Lisäksi valiokunta ehdottaa momentin 1. virkkeeseen vähäistä kielellistä tarkistusta luettavuuden helpottamiseksi.

2 luku. Valvotun koevapauden edellytysten selvittäminen ja valvotun koevapauden valmistelu.

9 §. Valvotun koevapauden edellytysten selvittäminen. Pykälän 2 momentista ilmenee, että koevapauden täytäntöönpanoon suunnitellussa asunnossa asuvien täysi-ikäisten suostuminen koevapauden täytäntöönpanoon tulee selvittää. Lisäksi alle 18-vuotiaan mielipide on selvitettävä, ja tarvittaessa alaikäistä on kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa siten kuin lastensuojelulain (417/2007) 20 §:ssä säädetään. Momentin mukaan valvotun koevapauden täytäntöönpanoon asunnossa ei saa ryhtyä, jos alaikäinen perustellusta syystä vastustaa täytäntöönpanoa ja hän on ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kypsä arvioimaan asiaa. Säännös vastaa valvontarangaistusta koskevaa sääntelyä sillä erotuksella, että alaikäisen kuuleminen yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa on harkinnanvaraisempi, sillä sen edellytetään tapahtuvan "tarvittaessa". Hallituksen esityksen perusteluissa (s. 28) eroa perustellaan seuraamusten sisällöllisillä eroilla ja sillä, että ehdotus vastaa nykyistä vakiintunutta käytäntöä. Jotta käytännöt alaikäisen kuulemisessa ovat mahdollisimman yhtenevät, lakivaliokunta pitää tärkeänä, että Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö antaa alaikäisen mielipiteen selvittämisessä noudatettavasta menetelmästä tarkemmat määräykset 41 §:n 2 momentin mahdollistamin tavoin.

3 luku. Koevapauteen sijoitetun velvollisuudet ja niiden noudattamisen valvonta.

20 §. Lääkehoidon valvonta. Pykälän 2 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitos sopii lääkeshoidon valvonnasta yliopistollisen sairaalan tai erikoissairaanhoidon yksikön kanssa. Perustuslakivaliokunnan mukaan yksityiseen kohdistuvan julkisen toimivallan siirtäminen sopimuspohjaisesti viranomaiselta toiselle ei ole valtiösääntöoikeudellisesti asianmukaista. Sen vuoksi perustuslakivaliokunta katsoo, että yliopistollisen sairaalan ja erikoissairaanhoidon yksikön valvontatoimivalta tulee määritellä laissa.

Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan hallituksen esityksen tarkoitus on, että lääkeshoidon aloittamisesta ja päättämisestä samoin kuin sen valvonnasta päättää Rikosseuraamuslaitoksen lääkäri. Yliopistollisen sairaalan ja erikoissairaanhoidon yksikön lääkäri voi kuitenkin 23 §:n 2 momentin nojalla lääketieteellisillä perusteilla päättää lääkeshoidon lopettamisesta ja 32 §:n 4 momentin nojalla kiireellisessä tapauksessa lääkeshoidon tilapäisestä keskeyttämisestä. Muutoin yliopistollinen sairaala tai erikoissairaanhoidon yksikkö ottaa vastaan koevapauteen sijoitetun veri- ja virtsanäytteitä ja toimittaa näytteitä koskevia tietoja Rikosseuraamuslaitokselle lääkeshoidon valvomiseksi. Lakivaliokunnan näkemyksen mukaan tällaiset tehtävät lähinnä tukevat Rikosseuraamuslaitoksen suorittamaa lääkeshoidon valvontaa. Edellä esitetty huomioon ottaen yliopistollisen sairaalan ja erikoissairaanhoidon yksikön valvontatoimivallan määrittelemisen laissa ei lakivaliokunnan mielestä ole tarpeen. Momentin sanamuotoa on kuitenkin syytä muuttaa niin, että Rikosseuraamuslaitos sopii edellä mainitun terveydenhuollon yksikön kanssa *lääkehoidon järjestämisestä ja lääkeshoitoon liittyvästä veri- ja virtsanäytteen ottamisesta*. Lisäksi valiokunta ehdottaa jäljempänä 32 §:n 4 momentin täsmentämistä niin, että siitä ilmenee Rikosseuraamuslaitoksen lääkärin päättävän myös lääkeshoidon valvonnasta.

27 §. Velvollisuuksien rikkominen. Pykälässä säädetään koevapauteen sijoitetun velvollisuuksien

sien rikkomisen selvittämisestä. Pykälän *1 momentin* mukaan selvityksen tekee Rikosseuraamuslaitos. Pykälän *2 momentin* mukaan selvitys toimitetaan vankilan johtajalle, työjärjestyksessä määrättylle apulaisjohtajalle tai rikosseuraamusesimiehelle. Lakivaliokunta ehdottaa jäljempänä, että 32 §:n 4 momenttia täydennetään niin, että myös yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja voi päättää momentissa säädetyistä asioista, kuten 26 §:ssä säädetyistä varoituksen antamisesta. Voidaan pitää tarpeellisena, että yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja saa käyttöönsä velvollisuuksien rikkomisesta laaditun selvityksen silloin, kun kyseinen johtaja joutuu arvioimaan varoituksen antamista velvollisuuksien rikkomisen johdosta. Siksi valiokunta ehdottaa momentin täydentämistä niin, että selvitys toimitetaan myös yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle.

4 luku. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen tehtävät, apuvalvoja ja päätöksenteko

32 §. *Päätösvalta.* Pykälän *3 momentissa* säädetään seksuaalirikollisen lääkehoitoon liittyvästä päätösvallasta. Edellä 20 §:n 2 momentin yksityiskohtaisiin perusteluihin viitaten valiokunta ehdottaa momentin sanamuotoa täydennettäväksi niin, että siitä ilmenee Rikosseuraamuslaitoksen lääkärin päättävän paitsi lääkeshoidon sekä muun hoidon ja tuen aloittamisesta ja lopettamisesta myös niiden valvonnasta.

Pykälän *4 momentissa* säädetään, että vankilan johtaja, työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja tai rikosseuraamusesimies päättää momentissa säädetyistä asioista, muun muassa 26 §:ssä tarkoitetun varoituksen antamisesta. Lakivaliokunta ehdottaa momenttia täydennettäväksi niin, että siinä säädetyistä asioista voi päättää myös yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja.

3. Laki ehdonalaisen vapauden valvonnasta annetun lain muuttamisesta

12 c §. Lääkehoitoa ja muuta hoitoa ja tukea koskevan määräyksen uudelleen tarkastus ja valvonta. Pykälän *1 momenttiin* sisältyy 2. lakiehdotuksen 20 §:n 2 momenttia vastaava säännös siitä, että Rikosseuraamuslaitos sopii lääkeshoidon valvonnasta yliopistollisen sairaalan tai erikoissairaanhoidon yksikön kanssa. Lakivaliokunta ehdottaa, että momentin sanamuoto muutetaan vastaamaan 2. lakiehdotuksen 20 §:n 2 momenttia. Lisäksi valiokunta ehdottaa vähäistä tarkistusta pykälän otsikkoon.

5. Laki henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta (Uusi lakiehdotus)

7 §. Pykälässä säädetään valvonta- ja toimintarekisteristä ja sen sisältämistä tiedoista. Lakivaliokunta ehdottaa, että pykälään lisätään *uusi 4 momentti* valvottua koevapautta koskevien tietojen käsittelystä. Momentin mukaan valvonta- ja toimintarekisteri sisältäisi tiedot myös valvotun koevapauden toimeenpanosuunnitelman sisällöstä ja ehdoista, mahdollisesta velvollisuuksien rikkomisesta ja sen seuraamuksista sekä muut valvotun koevapauden täytäntöönpanossa ja valvonnassa välttämättä tarvittavat tiedot.

Oikeusministeriössä valmistellaan parhailaan kokonaisuudistusta henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa. Tarkoituksena on ottaa huomioon muun muassa rikosseuraamusalan organisaatiouudistus sekä arvioida rekistereiden sisältöä ja käsittelyä. Lakivaliokunta pitää tärkeänä, että kokonaisuudistuksen yhteydessä arvioidaan myös tarpeet tämentää valvottua koevapautta koskevien tietojen käsittelyä.

Voimaantulo. Nyt ehdotettu lainmuutos on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti valvotusta koevapaudesta annettavan lain kanssa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että 1. ja 4. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina,

että 2. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että hyväksytään uusi 5. lakiehdotus (Valiokunnan uusi lakiehdotus).

Valiokunnan muutosehdotukset

2.

Laki

valvotusta koevapaudesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1—3 §
(Kuten HE)

4 §

Lääkehoito ja psykososiaalinen hoito koevapauden ehtona

Valvotun koevapauden ehdoksi voidaan asettaa, että *seksuaalirikoksesta tuomittu* vanki sitoutuu noudattamaan Rikosseuraamuslaitoksen lääkärin hänelle asettamia seksuaalirikoksen uusimisen ehkäisemiseksi tarkoitettua lääkehoitoa koskevia määräyksiä ja *sitoutuu* tällaisen lääkehoidon valvontaan. Lääkehoitoa koskevien määräysten noudattamisen lisäksi ehdoksi voidaan asettaa, että vanki sitoutuu noudattamaan psykososiaalista hoitoa ja tukea koskevia määräyksiä. Tällöin ehdoksi asetetaan myös, että vanki sitoutuu jatkamaan lääkehoitoa sekä siihen mahdollisesti liitettyä muuta hoitoa ja tukea sekä suostuu niitä koskevien määräysten noudattamisen valvontaan myös ehdonalaisessa vapaudessa.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

5—16 §
(Kuten HE)

3 luku

Koevapauteen sijoitetun velvollisuudet ja niiden noudattamisen valvonta

17—19 §
(Kuten HE)

20 §

Lääkehoidon valvonta

(1 mom. kuten HE)

Rikosseuraamuslaitos sopii lääkehoidon järjestämisestä ja lääkehoitoon liittyvästä veri- ja virtsanäytteen ottamisesta yliopistollisen sairaalan tai erikoissairaanhoidon yksikön kanssa.

21—26 §
(Kuten HE)

27 §

Velvollisuuksien rikkomisen selvittäminen

(1 mom. kuten HE)

Selvitys toimitetaan vankilan johtajalle, työjärjestyksessä määrätyle apulaisjohtajalle tai rikosseuraamusesimiehelle, *taikka jos koevapauksen sijoitetun epäillään menetelleen tässä laissa säädettyjen velvollisuuksiensa vastaisesti 26 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla, myös yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle.*

(3 mom. kuten HE)

28 §

(Kuten HE)

4 luku

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen tehtävät, apuvalvoja ja päätöksenteko

29—31 §

(Kuten HE)

32 §

Päätösvalta

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Rikosseuraamuslaitoksen lääkäri päättää lain 4 §:ssä tarkoitettun lääkehoidon sekä muun hoidon ja tuen aloittamisesta, *valvonnasta* ja lopettamisesta. Kiireellisessä tapauksessa lääkehoidon voi tilapäisesti keskeyttää myös 20 §:ssä tarkoitettussa sairaalassa tai erityissairaanhoidon yksikössä toimiva lääkäri. Tieto hoidon väliaikaisesta keskeyttämisestä välitetään viipymättä Rikosseuraamuslaitoksen lääkärimille, joka tekee lopullisen päätöksen lääkehoidosta.

Vankilan johtaja, *yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja*, työjärjestyksessä määrätyle apulaisjohtaja tai rikosseuraamusesimies päättää 16 §:ssä tarkoitettusta toimeenpanosuunnitelman muuttamisesta, 19 §:ssä tarkoitettun verinäytteen ottamisesta, 21 §:n 1 momentissa tarkoitettusta luvasta olla tilapäisesti noudattamatta toimeenpanosuunnitelmaa, 23 §:ssä tarkoitettun suostumuksen peruuttamisen aiheuttamista seurauksista, 26 §:ssä tarkoitettun varoituksen antamisesta ja 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamisesta.

(5 ja 6 mom. kuten HE)

5 luku

Erinäiset säännökset

33—43 §

(Kuten HE)

3.

Laki**ehdonalaisen vapauden valvonnasta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ehdonalaisen vapauden valvonnasta annetun lain (782/2005) 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 3 momentti, 6 §:n 2 momentti ja 13 §, sellaisena kuin niistä on 5 §:n 3 momentti laissa 738/2011, sekä

lisätään lakiin uusi 6 a, 10 a, 12 b ja 12 c § seuraavasti:

4—6, 6 a, 10 a ja 12 b §

(Kuten HE)

12 c §

Lääkehoidon valvonta sekä lääkehoitoa ja muuta hoitoa ja tukea koskevan määräyksen uudelleen harkinta (poist.)

Rikosseuraamuslaitos sopii lääkehoidon järjestämisestä ja lääkehoitoon liittyvästä veri- ja virtsanäytteen ottamisesta yliopistollisen sairaalan ja erikoissairaanhoidon yksikön kanssa.

Lääkehoitoa ja mahdollista muuta hoitoa ja tukea koskeva määräys on otettava uudelleen harkittavaksi enintään kolmen kuukauden väliajoin.

Lääkehoidon sekä muun hoidon ja tuen valvonnasta ja lopettamisesta päättää Rikosseuraamus-

laitoksen lääkäri. Kiireellisessä tapauksessa myös 1 momentissa tarkoitettussa sairaalassa tai erikoissairaanhoidon yksikössä toimiva lääkäri voi tilapäisesti keskeyttää lääkehoidon. Tieto lääkehoidon väliaikaisesta keskeyttämisestä välitetään viipymättä Rikosseuraamuslaitoksen lääkärille, joka tekee lopullisen päätöksen lääkähoidosta.

13 §

(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Valiokunnan uusi lakiehdotus

5.

Laki

henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annetun lain (422/2002) 7 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 332/2011, uusi 4 momentti seuraavasti:

7 §

Valvonta- ja toimintarekisteri

velvollisuuksien rikkomisesta ja sen seuraamuksista sekä muut valvotun koevapauden täytäntöönpanossa ja valvonnassa välttämättä tarvittavat tiedot.

Valvonta- ja toimintarekisteri sisältää lisäksi tiedot valvotun koevapauden toimeenpanosuunnitelman sisällöstä ja ehdoista, mahdollisesta

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 26 päivänä huhtikuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Anne Holmlund /kok	Kristiina Salonen /sd
vpj.	Stefan Wallin /r	Jani Toivola /vihr
jäs.	James Hirvisaari /ps	Kari Tolvanen /kok
	Antti Lindtman /sd	Ari Torniainen /kesk
	Johanna Ojala-Niemelä /sd	Kaj Turunen /ps
	Aino-Kaisa Pekonen /vas	Peter Östman /kd.
	Arto Pirttilahti /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila.